

Walter Hallstein: diplomatická sila poháňajúca európsku integráciu

Walter Hallstein 1901 - 1982

Walter Hallstein bol prvým predsedom Európskej komisie (v rokoch 1958 – 1967), oddaným Európanom a odhodlaným zástancam európskej integrácie.

Hallstein sa ako predseda Európskej komisie usiloval o rýchlu realizáciu spoločného trhu. Jeho obrovské nadšenie a schopnosť presvedčať podporili vývoj integrácie aj po uplynutí jeho funkčného obdobia. Rýchlosť integrácie počas jeho mandátu sa stala legendárnou.

Ako štátny tajomník nemeckého ministerstva zahraničných vecí dosiahol medzinárodné uznanie vďaka tzv. Hallsteinovej doktríne z 50. rokov, ktorá formovala nemeckú zahraničnú politiku v nadchádzajúcich rokoch. Jej podstatou bolo začlenenie mladej demokracie do západnej Európy.

Mladosť a vojnové skúsenosti

Walter Hallstein sa narodil 17. novembra 1901 ako syn protestantského stavebného kontrolóra v Mainzi, na juhozápade Nemecka. Po ukončení miestneho gymnázia študoval právo a politické vedy v Bonne, Berlíne a Mníchove. V roku 1925 začal pracovať ako asistent profesora na Berlínskej univerzite. V roku 1927 sa stal skúšajúcim na Rostockej univerzite v severnom Nemecku, kde sa v roku 1929 prepracoval k funkcii odborného asistenta. O rok neskôr bol menovaný za vedúceho katedry súkromného a obchodného práva, kde pôsobil ďalších desať rokov. Stal sa odborníkom na túto oblasť, uznávaným vzdelancom a medzinárodne renomovaným univerzitným profesorom. Potom dostal miesto profesora na Frankfurtskej univerzite, odkiaľ ho v roku 1942 napriek odporu k nacizmu odvedli do nemeckej armády. Po invázii spojencov v roku 1944 bol odvedený do vojenského zajateckého tábora v USA, v ktorom založil táborovú univerzitu a prednášal spoluväzňom o ich právach.

Po vojne ho vymenovali za prorektora Frankfurtskej univerzity a v roku 1948 ho ako hosťujúceho profesora pozvali na Georgetownskú univerzitu. Bol jedným z prvých nemeckých vzdelancov, ktorí dostali pozvanie na americkú univerzitu. Skúsenosti z Ameriky posilnili jeho presvedčenie, že Nemecko by sa malo pripojiť k medzinárodným iniciatívam zameraným na posilnenie zväzkov po druhej svetovej vojne medzi jednotlivými demokraciami. Prvým krokom predznamenávajúcim návrat Nemecka na medzinárodnú scénu bol vstup krajiny do medzinárodných paktov ako OSN a NATO.

Európske spoločenstvo uhlia a ocele

Hallsteinove výnimočné diplomatické schopnosti, pochopenie nevyhnutnosti jednotnej Európy, špecializované zameranie a

skúsenosti viedli Konrada Adenauera, vtedajšieho nemeckého kancelára k tomu, aby ho vymenoval za vedúceho delegácie, ktorá v roku 1950 rokovala na Schumanovej konferencii o vytvorení Európskeho spoločenstva uhlia a ocele. V tom čase úzko spolupracoval so Jeanom Monnetom, svojím francúzskym partnerom. Obaja si čoskoro uvedomili, že ak má Európa znova prosperovať, je potrebná európska integrácia.

V roku 1951 ho Adenauer vymenoval za štátneho tajomníka spolkového ministerstva zahraničných vecí, na ktorom nemal na starosti iba založenie ESUO, ale aj pokus o vytvorenie Európskeho obranného spoločenstva s cieľom zjednotiť rozpočtovú, armádu a obrannú politiku západoeurópskych krajín. Zúčastňoval sa aj na rokovaniach s Izraelom o vyplatení vojnových reparácií Židom a zohral dôležitú úlohu pri budovaní stratégie zahraničných vzťahov Nemecka. Neskôr známa Hallsteinova doktrína z roku 1955 bola prísna politická dohoda o tom, že Západné Nemecko nenadviaže žiadne diplomatické styky so štátmi, ktoré uznali Východné Nemecko (NDR).

Európske hospodárske spoločenstvo

Pre Hallsteina predstavoval neúspech Európskeho obranného spoločenstva v roku 1954 obrovskú a reálnu hrozbu pre bezpečnosť Nemecka a západnej Európy, pretože Sovietskemu zväzu sa tým otvárala jednoduchšia cesta na rozšírenie vplyvu v rozdelenej Európe. Svoju energiu preto sústredil na hospodársky integračný proces, nie politický. Stal sa neústupným zástancom jednotnej Európy prostredníctvom vytvorenia Európskeho hospodárskeho spoločenstva. Prvé kroky k hospodárskej integrácii umožňujúce voľný pohyb osôb, služieb a tovarov boli prijaté na konferencii v Messine v roku 1955. Hoci mu spočiatku išlo o celkovú integráciu, ktorá sa má dosiahnuť čo najrýchlejšie, politická realita ho priviedla k poznaniu, že maximálny úžitok prinesie postupné zlučovanie trhov členských štátov. V roku 1958 začala platiť Rímska zmluva a Hallstein bol zvolený za prvého predsedu Komisie Európskeho hospodárskeho spoločenstva.

Predsedníctvo Komisie

Hoci si uvedomoval, že integrácia nepostupuje tak rýchlo, ako by si želal, ako predseda Komisie sa stal hnacou silou integračného procesu v ďalšom období. Počas svojho pôsobenia vo funkcii, tzv. Hallsteinovej éry, začal s konsolidáciou európskeho práva, ktorá mala obrovský vplyv na vnútroštátne právne predpisy. Keďže bol zástancom federatívnej Európy so silnou Komisiou a Parlamentom (aby sa predišlo tomu, že Únia by neustále hrala druhé husle až po národných parlamentoch), pre Európske spoločenstvo stanovil jednoznačný cieľ: zjednotenú Európu podľa Schumanovej deklarácie z 9. mája 1950. V tom čase mal však francúzsky prezident de Gaulle iný názor: zatiaľ čo Hallstein veril, že je potrebné zriadiť federáciu, čo znamenalo prenesenie väčšiny vnútroštátnych právomocí na Úniu, de Gaulle sa domnieval, že Európa by sa mala vydať cestou konfederácie, stať sa Európou štátov, pričom väčšie právomoci by sa mali ponechať členským štátom. Snaha o vyriešenie zásadne rozdielných postojov francúzskej vlády a ostatných členských štátov k množstvu otázok viedla v roku 1965 ku „kríze prázdnych kresiel“, keď Francúzsko načas odvolalo všetkých svojich zástupcov z európskych inštitúcií, kým sa nedosiahne kompromis.

Hallstein ako predseda Európskej komisie pri prejave v Holandsku v roku 1965.

Bez Hallsteinovho obrovského nadšenia, diplomatických a rokovacích schopností a silného presvedčovacieho talentu by rýchlosť európskej integrácie v tomto období nebola možná.